

Nicolai Lilin

VOLNÝ PÁD

Od autora románu
Sibiřská výchova

PASEKA

Nicolai Lilin

VOLNÝ PÁD

Nakladatelství Paseka

Praha – Litomyšl

PŘELOŽILA HELENA LERGETPORER

CADUTA LIBERA

Copyright © 2010 Giulio Einaudi Editore s.p.a., Torino

Translation © Helena Lergetporer, 2013

ISBN 978-80-7432-335-5 (váz.)

ISBN 978-80-7432-386-7 (epub)

ISBN 978-80-7432-388-1 (mobi)

ISBN 978-80-7432-387-4 (pdf)

Tato kniha je vyprávění postavené na skutečných událostech,
pokřivený odraz prožité reality.

Změnil jsem ale jména osob a oddílů; vynechal jsem názvy míst
a proházel mezi sebou i období, kdy se vyprávěné události staly.

N. L.

VOLNÝ PÁD

Já doma jsem se nudil
a mámu trápil jen,
a pak jednoho dne
já byl jsem vyslyšen.

Ted' po nudě je veta,
čas pádí jako blesk,
a po mámě mi zbejvá
jen po večerech stesk...

(píseň ruských vojáků)

V případě, že se občan bez zákonem uznávaného důvodu nedostaví na příslušný komisariát a neuposlechne výzvy k odvodu k povinné vojenské službě, bude považován za dezertéra a bude souzen v souladu se zákony Ruské federace.

(ze zákona Ruské federace o povinném odvodu, článek 31, odstavec 5)

Já po cestě tvrdé jsem stoupal,
na zádech tornu, samopal,
helmu jsem neustále ztrácel,
dál klopytal a sakroval.

Jó armáda jsem já, armáda jsem já...

(z písně Sergeje Trofimova *Armáda jsem já*)

Dcera prostitutka je pro rodinu menší ostuda než syn voják.

(staré ruské přísloví)

Když mi bylo osmnáct, už jsem si prožil své. Ale své si prožil i svět, a rozhodně to byl složitější příběh než ten můj. Naše země se právě měnila v jakýsi absurdistán. Kapitalismus, na který všichni tak čekali, pořád nepřicházel. Vládla mentalita zlodějů, lidí, co se snažili snadno přijít k penězům, aby pak vypadali, že jsou mazanější než sám pánbůh. Jak říkal můj děda: „Všichni se snažili utrhnout bohu vousy a chtěli se s nima poměřovat.“

V Podněstří se pořád mluvilo jen o západní společnosti, Spojené státy a Evropa byly živoucím příkladem hospodářského a sociálního blahobytu, všichni chtěli být západáci, přičemž si mysleli, že když budou nosit značkové oblečení, jíst ve fastfoodech a kupovat zahraniční auta, demokracie přijde sama a v naší krásné velké zemi se usadí. Bylo to jako nakažlivá nemoc, horečka, jejíž původ a povahu nikdo nedokázal vysvětlit.

Postsovětská společnost zrušila hodnoty, v něž věřili naši staršinové, lidi, kteří mě vychovali a kteří pro mě představovali nejvyšší stupeň lidské moudrosti. Čím víc rostla západácká euforie, tím bylo jasnější, že naše dny ovládne chaos.

V téhle veselé době jsem, jak říkám, dovršil věk osmnácti let.

Jednoho jarního rána jsem se probudil, vyšel z domu, otevřel poštovní schránku a našel jsem malou kartičku z bílého papíru, kterou z rohu do rohu přetínal červený pruh. Stálo tam, že vojenská správa Ruské federace mě žádá, abych se s osobními doklady dostavil před komisi. Dodávali, že mi tuto pozvánku posílají potřetí a naposledy, a že pokud se do tří dnů nedostavím, čeká mě trestní stíhání, protože – doslova – „odmítnu vyrovnat dluh vůči vlasti formou vojenské služby“.

Pomyslel jsem si, že ten cár papíru je hloupost, formalita, něco nedůležitého. Vrátil jsem se domů, vzal jsem si doklady, ani jsem se nepřevlékl a vydal se jen tak v pantoflích na určené místo, které se nacházelo na druhém konci města, kde stála stará ruská vojenská základna.

U vchodu jsem strážným ukázal kartičku, a oni mi beze slova otevřeli dveře.

„Kam mám jít?“ zeptal jsem se jednoho z nich.

„Jdi rovně, stejně je to jedno...“ odpověděl mi mdle a s patrnou podrážděností jeden voják.

„To je nějakej debil,“ pomyslel jsem si a zamířil jsem k velké kanceláři, kde bylo napsáno: „Oddělení branců a odvedenců“.

V kanceláři bylo šero, nebylo tam skoro nic vidět. Z malého okénka s pultem vzadu ve stěně vycházelo slabé světlo, žluté a smutné. Ozývalo se tukaní psacího stroje.

Přistoupil jsem k okénku a uviděl tam mladou ženu ve vojenské uniformě; seděla za stolkem, jednou rukou datlovala na stroji a v druhé svírala sklenici čaje. Usrkávala z ní malými doušky a často do ní foukala, aby čaj rychleji vychladl.

Opřel jsem se o pult a prostrčil jsem hlavu dovnitř: viděl jsem, že pod stolem má na kolenou rozevřený časopis. Byl v něm článek o hvězdách ruské pop music s fotkou nějakého zpěváka v čelence s pavími pery. To můj smutek ještě prohloubilo.

„Zdravím, promiňte, paní, tohle mi přišlo,“ řekl jsem a podal jí tu kartičku.

Žena se ke mně otočila a vteřinu se na mě dívala, jako kdyby nemohla pochopit, kde je a co se děje. Rychlým pohybem vzala časopis, který měla na kolenou, a zastrčila ho obráceně za psací stroj, abych na něj neviděl. Pak odložila sklenici s čajem, a aniž vstala nebo něco řekla, vzala si ode mě s lhostejným výrazem bílý lístek s červeným pruhem. Chvíli si ho prohlížela a pak se mě zeptala hlasem, který mi připadal jako ze záhrobí:

„Doklady?“

„Jaký doklady, moje?“ zeptal jsem se hloupě a vyndal jsem z kapsy u kalhot pas a ostatní dokumenty.

Podívala se na mě trochu přezíravě a procedila skrz zuby:

„No moje asi těžko.“

Odebrala mi doklady a dala je do trezoru. Pak vzala z police formulář a začala ho vyplňovat. Zeptala se mě na jméno, příjmení, datum a místo narození, adresu trvalého bydliště. Pak přešla k informacím osobnějšího rázu. Když mě požádala o obecné údaje týkající se mých rodičů, řekla:

„Byl jsi někdy zatčený, měl jsi problémy se zákonem?“

„No já jsem problémy se zákonem nikdy neměl, spíš to vypadá, že je má zákon občas se mnou... Zatkli mě už mockrát, nepamatuju se kolikrát. A odseděl jsem si dva tresty ve vězení pro mladistvý.“

Zvedla oči a chvíli mě pozorovala. Pak roztrhla formulář, který vyplňovala, a vzala jiný, větší, s červeným pruhem, který se táhl z jednoho rohu do druhého, jako na tom korespondenčním lístku.

Začali jsme zase od začátku, znovu všechny osobní údaje, tentokrát včetně trestů: čísla paragrafů, data. Pak zdravotní stav: nemoci, očkování,

dokonce se mě zeptala, jestli požívám alkohol nebo beru drogy, jestli kouřím. Tak to šlo celou hodinu... Už jsem si přesně nepamatoval data rozsudků, takže jsem si je vymyslel a snažil jsem se aspoň strefit roční dobu.

Když jsme skončili, pokoušel jsem se jí vysvětlit, že to musí být omyl, že nemůžu nastoupit vojenskou službu, že jsem požádal o šestiměsíční odklad a bylo mi vyhověno, zavázal jsem se, že mezitím dokončím školu a že se pak zapíšu na univerzitu. Jestli půjde všechno podle plánu, dodal jsem, otevřu si v Benderu sportovní školu pro děti.

Poslouchala mě. Nedívala se mi přitom do obličeje, což mě znepokojovalo. Pak mi podala nějaký papír: stálo tam, že od této chvíle jsem vlastnictvím ruské vlády a můj život je chráněn zákonem.

Nechápal jsem, co to všechno konkrétně znamená.

„To znamená, že když se pokusíš utéct, ublížit si na zdraví nebo spáchat sebevraždu, budeš souzen za poškození státního majetku,“ řekla mi chladně.

Najednou jsem se cítil jako v pasti, všechno kolem mi začalo připadat mnohem tíživější a morbidnější než předtím.

„Tak hele,“ vybuchl jsem, „já vám na vaše zákony kašlu. Jestli mám jít do basy, tak puďu, ale nikdy nevezmu do ruky zbraně vaší zasraný vlády.“

Byl jsem zlostí bez sebe, a když jsem začal takhle mluvit, hned jsem si připadal silný, dokonce silnější než tohle absurdní místo, kam jsem se dostal. Byl jsem si jistý, naprosto jistý, že se mi podaří změnit mechanismus, který měl ovládat můj život.

„Kde tady máte nějakýho generála, nebo jak se doprdele říká těm vašim nadřízenějm? Chci s nějakým mluvit, když my dva si nerozumíme!“ zvýšil jsem hlas, a ona se na mě dívala se stejně lhostejným výrazem jako předtím.

„Jestli chceš mluvit s plukovníkem, tak ten tu je, ale nemyslím si, že tím něco vyřešíš... Spíš se snaž svoji situaci dál nezhoršovat, radím ti, abys zůstal v klidu...“

Byla to dobrá rada, když o tom teď přemýšlím. Říkala mi něco důležitého, tím jsem si jistý, ukazovala mi lepší cestu, jenže já byl v té chvíli zaslepený.

Cítil jsem se mizerně. Ale jak to, říkal jsem si, ještě ráno jsem byl volný, měl jsem plány na dnešek, do budoucna, pro zbytek života, a teď jsem kvůli kusu papíru měl o svoji svobodu přijít. Chtělo se mi rvát a s někým se hádat, dát najevo, jak moc jsem naštvaný. Potřeboval jsem to. Skočil jsem jí do řeči a zařval jsem jí do obličeje:

„Ale proboha, Kristepane! Když chci s někým mluvit, tak s ním promluvíím a hotovo! Kde doprdele je ten váš velitel, generál, nebo co to kurva je?“

Vstala ze židle a požádala mě, abych se uklidnil a počkal asi deset minut na lavičce. Rozhlédl jsem se, ale žádnou lavičku jsem nikde neviděl. „Kurva, kam jsem se to dostal, tady jsou samí blázni,“ myslel jsem si, když jsem tam v šeru čekal.

Najednou se otevřely jedny dveře a nějaký voják středního věku mě zavolal jménem.

„Nikolaji, pojď dál, plukovník na tebe čeká!“

Vyskočil jsem jako pružina a rozběhl se k němu, abych z té hnusné díry co nejrychleji vypadl.

Vyšli jsme na malé nádvoří obklopené bíle natřenými budovami s propagandistickými obrázky a plakáty, kde byly znázorněny cviky, které musejí provádět vojáci, aby se naučili pochodovat v šiku. Přešli jsme nádvoří a vstoupili do místnosti plné světla s velkými okny a spoustou květin v květináčích. Mezi květinami stála lavička a vedle ní velký popelník.

„Počkej tady, plukovník si tě zavolá z těchhle dveří. Můžeš si zapálit, jestli chceš...“

Voják byl laskavý, mluvil se mnou velice přátelsky. Uklidnil jsem se a cítil se jistější, zdálo se mi, že teď se moje situace konečně vyjasní a že mě někdo vyslechne.

„Děkuju, milý pane, ale já nekouřím. Děkuju, jste moc laskavý,“ i já jsem se snažil působit co nejpříjemněji, abych udělal dobrý dojem.

Voják se se mnou rozloučil a nechal mě o samotě. Zůstal jsem sedět na lavičce a poslouchal rámusení vojáků, kteří vyšli cvičit na nádvoří. Podíval jsem se z okna.

„Levá, levá, raz, dva!“ hulákal zoufale instruktor, mladík v bezvadné vojenské uniformě, co pochodoval s oddílem vojáků, kteří mi nepřípadali výcvikem zrovna moc nadšení.

„Nikolaji, můžeš jít dál, synku!“ zavolal na mě velice hluboký mužský hlas, který měl v sobě navzdory laskavému, skoro až medovému tónu něco falešného, nějakou nepěknou melodii zaznívající v pozadí.

Došel jsem ke dveřím, zaklepal a požádal, jestli smím vstoupit.

„Pojď dál, synku, jen pojď dál!“ řekl mi hlasem stále plným přátelství a dobroty veliký silný muž, který seděl za ohromným psacím stolem.

Vešel jsem, zavřel dveře a popošel pár kroků k němu, pak jsem se náhle zastavil.

Plukovníkovi mohlo být kolem padesátky a byl to pěkný pořízek. Hlavu, úplně vyholenou, měl poznamenanou dvěma dlouhými jizvami. Zelená uniforma mu byla těsná, krk měl tak široký, že límec u saka byl celý napjatý, jako by se měl co nevidět roztrhnout. Měl tak mohutné ruce, že nehty na nich skoro nebyly vidět, utápěly se v mase. Zlomené ucho prozrazovalo profesionálního zápasníka. Obličej jako by vypadl z plakátů sovětské vojenské propagandy z druhé světové války: hrubé rysy, rovný masitý nos, velké rozhodné oči. Na levo na hrudi měl řadu asi deseti vyznamenání.

„No potěš pánbu, tenhle je horší než fízlové...“ Už jsem si představoval, jak může naše setkání dopadnout. Nevěděl jsem, kde začít, zdálo se mi, že tváří v tvář takovému člověku nemám žádnou šanci vyjádřit, co jsem chtěl říct.

Znenadání přerušil tok mých myšlenek a začal mluvit jako první. Díval se přitom do desek, které se podobaly těm, v nichž policajti mívají tajné informace o zločincích.

„Čtu si tvůj příběh, milý Nikolaji, a líbíš se mi čím dál víc. Ve škole to nebyla žádná sláva, řekněme, žes tam skoro nechodil, ale trénoval jsi ve čtyřech různých sportovních oddílech... Bravo, taky jsem zamlada hodně sportoval, učení je pro slabochy, praví chlapi sportujou, připravujou se na boj... Dělal jsi zápas, plavání, maraton a taky střelbu... Výborně, máš dobrou průpravu, věřím, že tě v armádě čeká skvělá budoucnost... Má to jen jedinou vadu na kráse. Řekni mi, za co jsi byl dvakrát trestanej? Krad jsi?“ Díval se mi přímo do očí, a kdyby mohl, podíval by se mi do mozku.

„Ne, nic jsem neukrad, já lidi neokrádám... Dvakrát jsem někoho zmlátil, soudili mě za ‚pokus o vraždu s vážnými následky‘...“

„To nic, nedělej si starosti... Já jsem se zamlada taky rval, náramně dobře ti rozumím! Chlap si ve světě potřebuje vybojovat svý místo, prosadit se, a nejlepší způsob je rvačka, tam se teprve ukáže, kdo za něco stojí a kdo nestojí ani za starou belu...“

Mluvil se mnou, jako by se mě chystal vyznamenat. Byl jsem na vážkách, už jsem nevěděl co říct, a hlavně jak mu mám vysvětlit, že nemám vůbec v úmyslu jít na vojnu.

„Poslouchej, synku, mě tvoje vězeňská minulost vůbec nezajímá, ani trestní řízení, ani nic dalšího, pro mě jsi správnej kluk, pánbu požehnej, a já ti

pomůžu, protože jsi mi sympatickejší. Já mám tady na papíře celý tvůj život, od chvíle, kdy jsi začal chodit do školy...“ Položil desky na stůl a zavřel je, svázal tkalouny na boku. „Dám ti vybrat ze dvou možností, což dělám jen ve výjimečných případech, jen pro lidi, co mi opravdu přirostli k srdci. Můžu tě poslat k pohraniční strážce do Tádžikistánu, uděláš kariéru, a jestli rád lezeš po horách, je to přesně místo pro tebe. Jinak tě můžu poslat taky k výsadbákům, do školy pro vojáky z povolání: za šest měsíců z tebe bude četař a uděláš kariéru i tam, časem budeš moci vstoupit do speciálních sil, bez ohledu na minulost. Armáda ti dá všechno: plat, byt, přátele a zaměstnání na úrovni. Tak co říkáš, kam chceš jít?“

Připadalo mi, jako bych poslouchal monolog nějakého šílence, říkal věci, které pro mě neměly žádný smysl. Armáda mi dá všechno, co už mám: jak jsem mu měl vysvětlit, že nepotřebuju zaměstnání na úrovni, ani přátele, ani plat, ani byt...

Cítil jsem se, jako když člověk nastoupí do špatného vlaku a najednou zjistí, že neexistuje způsob, jak ho vrátit zpět.

Trochu jsem se nadechl a vytasil se s odpovědí.

„Upřímně řečeno, pane, já se chci vrátit domů!“

Vmžiku se celý změnil. Zrudl ve tváři, jako by ho někdo neviditelný škrtil. Sevřel ruce v pěst a oči dostaly podivný nádech, vzdáleně připomínající nebe před bouřkou.

Vzal moji osobní složku a mrsknul mi ji do obličeje. Stačil jsem dát ruce před sebe a ránu odrazit. Desky mi dopadly na ruce, otevřely se a papíry se rozletěly po celé místnosti, po stole, po okenním parapetu, po podlaze.

Zůstal jsem nehybný jako socha. Nenávistně se na mě díval. Pak začal zničehonic rvát strašlivým, zřejmě svým pravým hlasem:

„Ty ubožáku! Chceš hnít ve sračkách? Tak já tě nechám hnít ve sračkách! Pošlu tě někam, kde se posereš strachy a nestihneš si přitom ani stáhnout kalhoty, a pokaždý když se ti to stane, tak si na mě vzpomeneš, ty nevděčníku! Chceš jít domů? Tak ode dneška budeš doma na základně sabotérů! Tam tě naučej, co je to opravdickej život!“

Řval na mě a já tam stál jako sloup a uvnitř jsem měl jen prázdno.

„Ven! Padej odsud!“ ukázal mi dveře.

Bez pozdravu jsem se otočil na podpatku a vyšel z jeho kanceláře. Venku na mě čekal nějaký voják a zasalutoval.

„Četař Glazunov! Pojdte se mnou, soudruhu!“ řekl hlasem, který zněl, jako když závěr kalašnikova posílá náboj do komory.

„Zblešenej čokl je tvůj soudruh,“ pomyslel jsem si, ale řekl jsem pokorně:

„Promiňte, pane četaři, můžu jít na toaletu?“

Podíval se na mě divně, ale neřekl ne.

„Jistě, rovně po chodbě a pak doprava!“

Prošel jsem celou trasu, on za mnou, a když jsem vešel na záchod, čekal na mě venku.

Na záchodě jsem vyšplhal do okénka, a jelikož nemělo mříže, bez problémů jsem seskočil dolů. Venku, na zahradě za kanceláří, nikdo nebyl.

„Ať tady ten blázinec třeba shoří, já jdu domů...“

S touhle a dalšími podobnými myšlenkami jsem vykročil k východu ze základny. Tam mě zastavil strážný. Byl to mladý voják, možná v mém věku, strašně hubený a trochu šilhal na jedno oko.

„Doklady!“

„Nemám je u sebe, byl jsem tu za kamarádem...“

Voják se na mě podezíravě podíval.

„Ukaž mi povolení k opuštění základny!“

Po těch slovech mi srdce spadlo do kalhot. Rozhodl jsem se hrát hloupého.

„Jaký povolení, o čem to mluvíš, otevři ty dveře, musím jít ven...“ Obešel jsem vojáka a zamířil jsem k brance. Namířil na mě samopal a zařval:

„Stůj nebo střelím!“

„Hele, uхни!“ já na to, chytil jsem pušku za hlaveň a vytrhnul jsem mu ji z rukou.

Voják se mi snažil dát ránu pěstí do obličeje, ale já se bránil pažbou pušky. Najednou mě někdo zezadu pořádně praštil do hlavy, ucítil jsem, že mám nohy jako z gumy a sucho v puse. Dvakrát jsem se zhluboka nadechl a při třetím nádechu jsem ztratil vědomí.

Probral jsem se o pět minut později. Ležel jsem na zemi, kolem mě vojáci. Byl tam i četař, který mě měl doprovodit, byl vylekaný, obcházel kolem a každému říkal spikleneckým tónem:

„Nic se nestalo, všechno je v pořádku, říkám vám, nikdo jste nic neviděl, já se o něj postarám.“

Bylo zřejmé, že se bojí trestu za svoji lehkomyšlnost.

Pořekl ke mně a kopnul mě přímo do žeber.

„Udělej to ještě jednou, ty hajzle, a zabiju tě vlastníma rukama!“

Ještě si do mě párkrát kopnul, pak mi podal ruku a pomohl mi vstát. Dovedl mě do jakési budovy s mřížemi v oknech a opancéřovanými dveřmi. Vypadala úplně jako vězení.

Vešli jsme, bylo tam málo světla, všechno vypadalo špinavě a šedivě, zanedbaně, opuštěně. Byla tam krátká a úzká chodba s trojími dveřmi pobitými plechem. Na konci chodby se objevil nějaký voják, asi tak dvacetiletý, trochu vyzáblý, ale s dobráckým obličejem. V rukou držel mohutný svazek klíčů různých velikostí, pořád s ním pohupoval, což vydávalo divný zvuk, takže jsem se div nerozbrečel smutkem a zoufalstvím. Jedním z těch klíčů otevřel voják dveře a četař mě postrčil do strašně malé a těsné místnůstky se zamřížovaným okénkem. U zdi stála pryčna.

Díval jsem se na to místo a nemohl tomu uvěřit. Prostě jsem jednoduše zničehonic skončil v cele.

Četař řekl velice rozkazovačným tónem vojákovi, který musel být něco jako dozorce:

„Dej mu večeri jako všem a dávej si pozor: je divokej... Nechoď s ním na záchod sám, probuď kolegu a jděte spolu, je nebezpečnej, napad strážnýho u brány, chtěl mu ukrást samopal...“

Voják s klíči se na mě vyděšeně díval: bylo jasné, že se nemůže dočkat, až mě zamkne dovnitř.

Četař se mi zadíval do tváře a řekl:

„Čekej tady!“

I já jsem se mu upřeně díval do očí a neskrýval jsem svoji nenávist.

„Na co mám doprdele čekat? Co to všechno znamená?“

„Čekej na konec světa, ty sráči! Když ti říkám, že máš čekat, tak čekej a na nic se neptej. Tady rozhoduju já, na co máš čekat!“

Když četař domluvil, pokynul vojákovi, ať zavře dveře, a s triumfálním výrazem odkráčel.

Než mě voják zamknul, přistoupil ke mně a položil mi otázku:

„Jak se jmenuješ, chlapče?“

Jeho hlas zněl klidně a nebyl zlý.

„Nikolaj,“ odpověděl jsem potichu.

„Buď v klidu, Nikolaji, tady jseš ve větším bezpečí než s nima...“

„Odpočiň si, za pár dní tě odvedou k vlaku, a ten tě odveze do Ruska, k oddílu, kam tě přidělili... Už ti řekli, kam tě pošlou?“

„Plukovník říkal, že mě pošlou k sabotérům...“ odpověděl jsem vyčerpaně.

Chvilí mlčel a pak se rozrušeně zeptal:

„K sabotérům? Ježíšikriste, cos jim udělal? Cos proved, že sis tohle vykoledoval?“

„Dostal jsem sibiřskou výchovu,“ odpověděl jsem, když zavíral dveře.

Tři dny jsem byl zavřený v cele.

V tom bloku, dočasném improvizovaném vězení, byla i spousta jiných lidí, občas jsem je slyšel: někdo naříkal, hodně jich bylo zticha, jeden chtěl pořád něco k jídlu. Dávali nám přiděly ve vakuovaných balíčcích, jídlo mělo mizernou kvalitu, nebylo jasné, co je uvnitř: suchary se drolily, zřejmě je předtím něčím těžkým rozdrtili. Jak mi potom dozorce svěřil, dávali těm, co „čekali na vlak“ jako já, balíčky poškozené při převozu.

„To je ale hnus, kamaráde, dej mi taky jednou něco lepšího... Co já vím, třeba ovoce...“ snažil jsem se pokaždé na dozorce vyškemrat něco navíc, a on mi sem tam obstaral kousek jablka, broskev, pár švestek.

„Nebud' vybírávej, hochu, musíš si zvyknout jíst všechno... Tam, co tě pošlou, tě ty psi určitě nečekaj s hotovou večeří! Uvidíš, přijde den, kdy na tyhle suchary budeš vzpomínat jako na nejlepší věc na světě...“ Nemyslel to vůbec zle, třebaže bylo zřejmé, že ze mě má trochu strach.

Občas otevřel okénko a zastavil se na pokec. Vypytaval se, odkud jsem, co dělá moje rodina a proč moji rodiče nezaplatili obvodní vojenské správě, abych nemusel na vojnu. Byl jsem k němu upřímný, vyprávěl jsem mu o svém životě, o Podolí, o mojí čtvrti a po nějaké době mezi námi vznikla určitá důvěra.

Své potřeby jsem vykonával na latríně, která byla v rohu u okna. Ten smrad jsem už znal, byl stejný jako ve vězení, ale tady jsem neměl spoluvězně kuřáky, které bych požádal o zápalku, abych mohl spálit kousek papíru.

Zeptal jsem se dozorce, jestli mi něco dá, a on mi okénkem hodil pytlík s bílým práškem, dezinfikátorem na latríny. Použil jsem ho a po půl hodině se po cele rozšířil tak silný chemický zápach, že jsem měl při dýchání bolesti, bylo to, jako by mě hodili do vany plné čpavku. Při každém nadechnutí jsem div neomdlel a klel jsem.

Večer třetího dne mi dozorce řekl, že pro nás přijel vlak a ještě v noci nás odveze pryč.

Rozhodl jsem se, že se při převozu pokusím o útěk. Myslel jsem si, že když mě posadí do otevřeného vojenského auta, budu moct vyskočit, až bude vyjíždět ze základny.

Kolem půlnoci jsem uslyšel velký randál, motor nějakého auta a hlasy. Začali otvírat cely jednu po druhé a vyvolávat lidi jménem. Po chvíli někdo otevřel i dveře do mé cely a na chodbě jsem uviděl mladého důstojníka, který se na mě upřeně díval. Z hvězdiček na výložkách jsem pochopil, že je to poručík. Nedělal na mě špatný dojem, jeho tvář vypadala lidsky, vzbuzovala důvěru. Zavolal mě jménem: i jeho hlas byl klidný. Když jsem odpověděl „Jo, to jsem já!“, řekl mi unaveným, ale přátelským tónem:

„Hochu, odteď bude lepší, když se naučíš odpovídat jako opravdickej voják. Když uslyšíš svoje jméno, musíš říct jen ‚Zde, pane!‘ Rozuměls?“

Díval se na mě pokorně, skoro to vypadalo, jako by mě žádal o laskavost. Jelikož jsem pomýšlel na útěk, rozhodl jsem se přistoupit na jeho hru. Napřímil jsem se asi tak, jak má podle mého stát voják před nadřízeným, a energickým hlasem jsem řekl:

„Ano, pane!“

„No vidíš, výborně. Teď jdi k východu, čeká na tebe auto.“ A obrátil se k další cele. Zabodl jsem oči do jeho zad a zařval:

„Díky, pane!“

Nenuceně mávnul rukou a ani se na mě nepodíval, jako to dělají přátelé, když se rozcházejí domů po společně stráveném dni.

Vyšel jsem z chodby a na nádvoří jsem uviděl vojenské terénní auto se střechou a dva vojáky s namířenými puškami.

„Ty tam! Nastup do auta, rychle, rychle!“ zařval mi jeden z nich do obličeje.

Dobře jsem věděl, že jakmile vlezu dovnitř, nebudu už mít žádnou možnost, jak utéct. Nehýbal jsem se, jako by do mě udeřil blesk, ještě pořád jsem nemohl uvěřit, že to, co se se mnou děje, je pravda.

„Řek jsem, nastup do auta! Co je, seš hluchej?“ posmíval se mi druhý voják a namířil na mě pušku.

Neměl jsem na vybranou, a tak jsem nastoupil. Společně se mnou naložili všehovšudy dalších dvacet kluků, pak se železná brána zavřela a auto vyjelo ven.

Uvnitř byla tma, nebylo vidět vůbec nic. Někdo mluvil, někdo se vyptával,

chtěl vědět, kde je ten vlak, jestli daleko nebo někde tady blízko, jako by místo, kde vlak byl, mohlo opravdu něco změnit. Pár kluků bylo klidných, říkali, že už vědí, kam je přidělí. Jeden z nich řekl:

„Mně je to fuk, můj otec se zná s velitelem základny, kam mě posílaj. Všechno už zařídil, budu tam zašitej celou vojenskou službu, budu si užívat s venkovskejma holkama...“

Poslouchal jsem je a zjišťoval, že nikdo z nich zřejmě necítí odpovědnost za svůj život. Byl jsem obklopen malými dětmi: pro mnohé z nich byla vojenská služba první příležitost, jak být sami, bez rodičů, kteří je hýčkali. Byla to nová zkušenost, říkali, dobrodružství. Nevěřil jsem svým uším: měli promarnit dva roky života něčím, co by si nikdo z nich dobrovolně nevybral, a přesto byli spokojení.

Po několika hodinách jsme dorazili k železniční stanici. Byla obehnaná zdí z červených cihel, bohatě osázenou ostnatým drátem. Připomínala mi seřaďovací stanici ústředních věznic. Na kolejích stál vlak s dlouhou řadou spacích vagonů. Prostranství plné mladých kluků oblečených v civilu stejně jako já osvětlovaly velké reflektory. Někdo s sebou měl tašky, jako by jel na výlet. Všude bylo plno strážů, některé měly psy: všechno bylo zorganizováno přesně tak, jako když mě vezli do vězení. Ztratil jsem veškerou naději na útěk.

V tu chvíli jsem přemýšlel jen o tom, jak si opatřit kartáček na zuby a další věci, které bych mohl potřebovat: vyšel jsem z domu a vůbec mě přitom nenapadlo, že skončím tady, takže jsem si s sebou nic nevzal. Přistoupil jsem k jednomu týpkovi s batohem a zeptal se ho, jestli náhodou nemá kartáček na zuby. Divně se na mě podíval, bylo jasné, že – třebaže byl větší než já a vypadal rozhodně silnější – ještě neví nic o kruté životní realitě. Usmál jsem se na něj:

„Hele: dej mi kartáček, pastu na zuby, ručník a mejdlo... Ukážu ti jeden trik!“ snažil jsem se dělat sympatáka.

„Jakej trik?“ zeptal se.

„Pobavíš se, fakt,“ říkal jsem a snažil se přitom smát, jako bych se ho opravdu chystal ohromit nějakým kouzlem. „Dej mi ty věci, dokud máme čas!“

Podíval se na mě trochu nedůvěřivě, ale nakonec zvítězila jeho dětinská zvědavost. Z batohu plného nejrůznějších krámů – maminka mu s sebou zabalila opravdu všechno, aby vojenskou službu přečkal v pohodlí – vytáhl malou taštičku. Bez zbytečných cirátů jsem mu ji vytrhl z rukou a strčil si ji pod bundu. Pak jsem pokračoval v chůzi, jako by se nechumelilo.

„Hej, a co ten trik?“ ptal se mě ten idiot, ještě pořád s úsměvem na rtech.

Chudáček, ještě si neuvědomil, že jsem mu vyfouknul jeho věci.

Nenávistně jsem na něj pohlédl a odpověděl jsem podrážděně:

„Odprejskni, nebo ti vydloubnu oči, ty sráči!“

Zahanbeně a ustrašeně sklonil hlavu a vrátil se s ostatními ke své skupině.

Sotva jsme vešli na malé prostranství, seřadili nás po čtyřech. Celkem nás bylo asi pár stovek, mezi námi procházeli vojáci a brali nám to, co uznali za „zbytečné“, takže skoro všechno. Tašky, batohy a jakékoli jiné předměty osobní potřeby byly okamžitě zabavovány.

Vojáci křičeli:

„Peníze, hodinky, šperky, cigarety... vyndejte všechno z kapes!“

Mí kolegové se rozhlíželi, byli celí nesví. Já jsem byl naštvaný a zároveň mi bylo jejich chování až k smíchu: ti nejslabší se dávali do breku, když na ně nějaký voják houknul.

V určitou chvíli se otevřely dveře vagonů a jeden po druhém jsme museli nastoupit. Dva vojáci prováděli další prohlídku, do jednoho rohu házeli na zem všechno, co u kluků našli: hodinky, řetízky a různé věci, až se tam vytvořila pěkná hromádka. Já jsem si dal taštičku mezi nohy, strčil jsem ji do slipů, přesněji řečeno, schoval jsem si ji přímo pod koule. Vojáci se mě ani nedotkli: zvedl jsem ruce, aby bylo vidět, že v kalhotách nic nemám, a nechali mě projít.

Usadil jsem se u okénka úplně stejně, jak jsem to dělal ve vězení: naučil jsem se, že je to nejlepší a nejbezpečnější místo.

Vlak ještě ani nevyjel, a spousta kluků už začala naříkat. Někdo si stěžoval, že od strážných dostal facku, protože nenastupoval do vagonu dost rychle, další zase, že přišli o věci, které si vzali z domova. Bylo jasné, že v životě neokusili ten pocit slabosti a bezmoci tváří v tvář systému, který člověk zakouší, když ho rozdrtní realita představovaná mocí.

Po dvou dnech cesty jsme dorazili na místo, které se podobalo tomu, z něhož jsme vyjeli. Na prostranství byla spousta vojáků oblečených do různých uniforem. Byl bílý den a všichni kluci se natlačili k okénkům, aby si je prohlédli.

A už se rozjely komentáře:

„Podívej, támhle jsou tankisti, přijeli pro mě, pojedou s nima!“

„Ty s těma modrýma baretama jsou výsadkáři, hele, támhleten má na ho-
línce bajonet!“

„Ale stejně, nejhezčí uniformu má pěchota!“

Z toho veselí v jejich hlasech se mi dělalo špatně, chtěl jsem se z toho proklatého vlaku co nejrychleji dostat ven.

Vojáci otevřeli dveře vagonů a nechali nás vystoupit, pak nás začali po jednom vyvolávat. Nejdřív vyřídili ty, co se dostali k pěchotě: prostranství se hned zpola vyprázdnilo. Pak vyvolali dělostřelce a odešla skoro celá druhá půlka. Potom zavolali tři skupiny najednou: výsadbáře, tankisty a řidiče. Zbylo nás asi dvacet. Přijeli vojáci v modré, bleděmodré a bílé uniformě: to byli *specnaz*, tedy speciální samostatné oddíly pěchoty, a odvedli si poslední zbývající brance.

Nakonec jsme tam zůstali jen tři. Přišel muž v civilu, vrhl na nás smutný, melancholický pohled a řekl:

„Sabotéři za mnou!“ Ani na nás nepočkal, otočil se a vykročil k jakémusi vojenskému terénnímu obrněnému autu, které bylo zaparkované až vzadu na kraji prostranství. Podívali jsme se na sebe, vydali se za ním a za chvíli se za námi rozběhl i nějaký důstojník, který držel v ruce složku plnou dokladů. Zástupce každého oddílu před odchodem se svou skupinou podepsal papír plný razítek a klikyháků. Teď ten důstojník, ještě pořád v poklusu, křičel z plných plic:

„Zabeline! Aspoň jednou mi to doprdele podepiš, ty parchante!“

Muž v civilu šel dál a dělal jakoby nic. Najednou se voják zastavil, zaklel a udělal směrem k nám neslušné gesto.

„Zasranej oddíl, stejně jste jen stádo kreténů!“ zařval.

Muž v civilu stál před autem, v rukou klíče, a upřeně se na nás díval.

„Takže, hoši, já jsem nadporučík Zabelin a velím výcvikovému oddílu sabotérů. Kdo z vás umí řídit auto?“

„Já, pane nadporučíku!“ odpověděl jsem hlasem mladého komunisty plného energie a důvěry v budoucnost vlasti.

Podíval se na mě nevrážlivě:

„Řekni, kolikrát jsi seděl?“

„Dvakrát, pane nadporučíku!“ odpověděl jsem bez mrknutí oka.

Hvízdnul a pak se mě zeptal:

„Krad jsi, prodával jsi drogy?“

„Ne, pane nadporučíku!“

„Takže,“ zvýšil hlas, „můžeš mi vysvětlit, cos doprdele proved tak vážného, že ti dvakrát napařili trest pro mladistvý?“

„Dopustil jsem se ublížení na zdraví několika osob, pane nadporučíku!“

„Dopustil ses ublížení na zdraví několika osob? V jakém jazyce to mluvíš, hochu, nemůžeš to říct normálně?“

Připadalo mi, jako bych mluvil s nebožtíkem strýcem Sergejem: používal přesně stejné výrazy, a jeho hlas vůbec nezněl zle nebo falešně, na rozdíl od ostatních vojáků.

„Zmlátil jsem a pobodal dvě osoby, pane nadporučíku! Ale odpykal jsem si trest a pochopil jsem, že jsem dělal chyby!“ Hrál jsem dál vzorného vojáka a odpovídal jsem tak, jak podle mých představ mají odpovídat vojáci: rychle, jako kdybych stepoval jazykem.

„Výborně! Líbíš se mi!“ řekl pobaveně. „Tak si vem klíče a bacha na spojku, to auto je starý...“

Pak se odmlčel, pohlédl na všechny tři a řekl normálním hlasem, beze stop výsměchu nebo povýšenosti a podobných blbostí:

„Už nikdy mi neříkejte ‚pane nadporučíku‘, jasný? Odtedka jste u sabotérů, my nemáme hodnosti, jen jména, pamatujte si to. Takže pro vás jsem ‚soudruh Zabelin‘.“

Pak se obrátil ke mně:

„Jedem, nastartuj to auto...“

Tábor sabotérů se nacházel uvnitř tábora výsadkářů: byla to základna v základně, s nezbytným plotem, závorami a vším ostatním. Výsadkáři si vedli svůj vlastní kasárenský život, nikdy jsme je nepotkávali.

Naše kasárny byly dlouhé, jednopatrové a v polovině chodby byl vchod vedoucí do podzemí.

Během prvního týdne jsme museli projít různými zkouškami a kondičními testy: chtěli vyhodnotit náš zdravotní stav a odolnost proti únavě. Zabelin byl naším jediným instruktorem, asistoval mu asi tucet četařů, ale na výcviku pracoval sám. Budili nás uprostřed noci a nutili nás běhat v plné výstroji, jako bychom byli na bojišti, ozbrojené, s nacpanými batohy na zádech. Vycházeli jsme ze základny, vždycky když už byla naprostá tma, v čele šiku Zabelin, několik četařů šlo po stranách a za námi, a všichni jsme se dávali do běhu jako stádo dobytka. Bylo to zatraceně těžké, protože jsme se pohybovali potmě v lese po bahnitých cestách, běhali jsme po kopcích nahoru a dolů a urazit metr cesty stálo ohromnou námahu. Hodně kluků se přitom zranilo, jeden zakopl a zlomil si nohu, jiný zase přehlídl příkop, spadnul do něj a naštípnul si obratel.

Nebylo vidět ani nos mezi očima a Zabelin nám nikdy nedovolil rozsvítit světlo.

„Musíte se pohybovat ve tmě jako zvířata. Tma je nejlepší přítel sabotérů, musíte jí využít. Je to vaše milenka, váš spiklenec...“ říkal vždycky, když si někdo zkoušel stěžovat.

Museli jsme se taky naučit orientovat uprostřed noci: bylo důležité neustále vědět, kde je naše základna, dokázat nabít pušku, uložit si věci do batohu. Dokonce i v kasárnách byly pořád zavřené těžké okenice z tmavého dřeva: potmě jsme jedli, vykonávali své potřeby, myli se, oblékali se, rozebírali a čistili zbraně.

Zabelin mě respektoval, protože jsem se naučil běhat ve tmě beze strachu z pádů, dobře jsem snášel všechnu námahu, dokázal jsem vydržet dlouho bez vody a hlavně jsem nikdy nekladl zbytečné otázky, což nenáviděl ze všeho nejvíc.

Po týdnů začaly lekce střelby. Zabelin se hned úvodem zeptal, jestli někdo z nás umí zacházet se zbraněmi, zkrátka jestli už někdo někdy střílel. Já a pár dalších jsme řekli, že ano, tak nám poručil, abychom přiložili k líci útočnou pušku Kalašnikov AKMS-74; každému z nás povolil vyprázdnit celý zásobník. Já jsem měl ze začátku výhodu: kromě střelby ve sportovním oddílu u nás ve městě, kde jsem pravidelně trénoval, jsem měl zkušenosti z lovu na Sibiři. Když jsem tam jezdíval za dědou Nikolajem, dovolil mi otec často střílet z jeho kalašnikova, ačkoli jsem byl ještě malý kluk.

Když na mě přišla řada, předvedl jsem velkolepou střelbu: netrefil jsem jen terč, který sletěl dolů, ale podařilo se mi rozštípnout i podstavec, na kterém byl připevněn.

„Sibiřáku, co to do prdele vyvádíš? Proč jsi nemířil na střed?“ Zabelin se na mě naoko zlobil.

„Střílet s tímhle kanónem na slaměný terč je na nic, soudruhu Zabeline!“ odpověděl jsem opět jako dokonalý vojín. „Jestli opravdu chcete, abych střílel na tenhle terč, dejte mi prak, aspoň mě to pak bude bavit!“

Mí kolegové se dali do smíchu. Smál se i Zabelin:

„Dobře, uzavřeme dohodu: když se ti podaří shodit i tu půlku podstavce, co ještě stojí, pošlu tě někam, kde se budeš moct vyřadit!“ Z jeho hlasu číselo veselí.

„Rozkaz, soudruhu Zabeline!“

Zvedl jsem pušku do palebné pozice, zaměřil jsem v hledáčku kus kůlu zaraženého do země, sklonil jsem mušku o půl palce a vystřelil jsem, kohoutek jsem přitom stisknul pomalu a velice opatrně. Podstavec se úplně odlomil, poskočil ve vzduchu a spadl na zem.

„No tak dobře, Nikolaji, zasloužil sis místo v kurzu pro odstřelovače: od zejťka si tě vezme na starost soudruh četař Jakut!“

Od té chvíle jsem každý den na čtyři hodiny opouštěl hlavní skupinu a ab-solvoval jsem individuální výcvik s malým oddílem, který se skládal z dvanácti mužů. Instruktorem odstřelovačů byl četař původem ze Sibíře jako já, a proto mu říkali Jakut, podle regionu, odkud pocházel.¹ Byl šikovný a o válce věděl všechno, bojoval v mnoha ozbrojených konfliktech: byl to expert na „krátké služební cesty“, jak se říkalo krátkodobé účasti na speciálních válečných operacích, těch nejriskantnějších. Mluvil málo, většinu času nás učil základy střelby z odstřelovací pušky, vysvětloval, jak co nejlépe využívat zaměřovací dalekohled a jak lokalizovat a lovit ostatní odstřelovače. Princip nebyl složitý: musíme se přemísťovat pomalu, pěšky a tak, aby nás nikdo neviděl, být trpěliví a hodně ostražití; bylo to jako normální lov.

Po měsíci jsem, také díky výcviku, objevil způsob, jak ze základny utéct. A tak jsem si s sebou jednou v noci vzal pár věcí a přelezl jsem dva ploty, které střežila hlídka. Prošel jsem všude jako stín, plížil se podél zdí, ale když jsem se dostal ze základny a už si myslel, že mám vyhráno, objevil se přede mnou Zabelin. Lízal zmrzlinu.

„Chceš taky?“ zeptal se mě lhostejně.

„Jo, aspoň něco...“

Nedokázal jsem si představit, co má za lubem, ale něco mi říkalo, že mě nechce dostat do problémů. Šel jsem za ním až na polní cestu, kde měl zaparkované auto. Jeli jsme spolu do města, mohly být tak dvě tři v noci: zastavili jsme v jakémsi nočním lokálu na periferii, kam chodí řidiči nákladňáků, na místě, kam se uchylují zákazníci s prostitutkami v autě.

Seděli jsme u stolu, jedli jsme a nepadlo přitom ani slovo. Maso zapíjel Zabelin dlouhými doušky vodky. Nabídl mi taky, ale odmítl jsem: raději jsem chtěl zůstat střízlivý. Když jsme se v naprostém tichu najedli, objednal Zabelin dvě

1 Přezdívka se odvozuje od Jakutska, republiky ležící ve východní části Sibíře.

porce citronové zmrzliny. Poté co nám ji obézní a vyžilá číšnice položila na stůl, konečně začal mluvit:

„Nikolaji, já nevím, v jakém bordelu ses narodil a vyrůstal, ale ujišťuju tě, že tady v armádě nikoho nezajímá, kdo jseš. Ty neexistuješ, tady jseš jen číslo, a když uděláš jednou chybu, tak tě vygumujou, přesně jako to číslo. Já jsem přesvědčenější, že z tebe může bejt výbornej sabotér, myslím, že tohle je pro tebe jediná příležitost, jak si zachránit kůži. Někdy v budoucnu určitě skončíš v nějakým velkým maléru a budeš mi ještě mockrát děkovat...“ Mluvil potichu, nedával na sobě znát žádnou rozmrzelost a dál klidně jedl zmrzlinu.

I já jsem jedl zmrzlinu a nemyslel na vojenské vězení, kam by mě, kdyby chtěl, mohl poslat bez větších průtahů – jediná věc, na které mi v tu chvíli záleželo, bylo pochopit, jak mě mohl vyhmátnout, když jsem si přece myslel, že jsem byl opatrný a neviditelný. Mezitím pokračoval:

„Když utečeš z mojí jednotky, postavíš mě do špatnýho světla, když se tahle věc dostane ven, budu mít problémy s nadřízeným velitelstvím, a já s nima problémy mít nechci, jasný? Víš přece, že každýho dezertéra odsoudí do vojenskýho vězení? Víš, co to znamená? No, nemysli si, že když jsi byl dvakrát ve vězení pro mladistvý, že už jsi viděl všechno... Abych to zkrátil, milej Nikolaji, od zítřka tě pošlu na tři dny uklízet: budeš pomáhat sekci, která pracuje ve vojenským vězení tady nedaleko naší základny. Ale až se vrátíš, budeš se muset rozhodnout, jestli chceš utéct, nebo zůstat a dělat to, co jsme nucený dělat my všichni...“

Vrátili jsme se do tábora, já jsem šel spát do kasáren a ráno mě vzbudil jeden z četařů. Dobíral si mě:

„Tak dělej, ty hrabě Monte Christo, přijeli pro tebe z vězení!“

Zatímco mí kolegové z jednotky ještě spali, oblékl jsem se a vyšel ven na nádvorek. Už na mě čekalo auto se třemi vojáky a jedním poručíkem. Vzájemně jsme se představili a po vyřízení vojenských formalit jsme odjeli do vězení.

Zabelin vůbec nepřeháněl, když mi o tom místě vyprávěl. Na dvoře chodili do kruhu vojáci, kteří na sobě měli staré vybledlé vojenské uniformy, všichni dohromady vypadali jako neurčitá tmavě šedá masa; každý měl na zádech velké bílé číslo, byli vyzáblí až běda, zoufale se vlekli a snažili se přitom napodobit vojenský pochod. Bylo to to nejohrovenější místo, jaké jsem v životě viděl.

Uprostřed kruhu stál voják vyzbrojený gumovým obuškem a udílel rozkazy:

„Levá, levá, raz, dva!“ Do pusy si dal železnou píšťalku, kterou měl pověšenou na řetízku kolem krku.

Najednou zapískal, a všichni naráz padli na zem, těla rovná jako kmen stromu, ruce za hlavou. Jen jeden zůstal stát.

Voják na něj zařval bezmála hysterickým hlasem:

„Ty! Neslyšel jsi píšťalku?“ Pak, když viděl, že nereaguje, k němu rychle přistoupil. Vězni se třásla kolena tak silně, že skoro bylo slyšet, jak o sebe klepou, ale stál dál. „Kurva, seš hluchej?“ řekl voják a stoupl si přímo před něj. A bez jakéhokoli varování do něj začal bušit, tloukl ho obuškem do zad, do krku, do hlavy. Ten chudák padl na kolena a na kalhotách se mu okamžitě objevila mokrá skvrna. Plakal a úpěnlivě prosil vojáka, aby ho už nebil. Ten se mu místo odpovědi vysmál do obličeje:

„Ty sráči, pochcal ses! Co si to dovoluješ?“ Následovala další série úderů. Vězeň byl teď na zemi a rány na něj dopadaly přímo z vojákových kanad.

Nejvíce mě mrazilo z toho, že se celá ta scéna odehrála v naprostém tichu. Nikdo z přítomných ani nedýchal, jako by byl vzduch na tom místě prázdný, bez kyslíku, nebylo v něm zhoľa nic. Jako bychom byli uzavřeni v nějaké bublině, která nikomu nedovolovala pochopit, co se děje kolem.

Měl jsem za úkol spolu s šesti kluky uklízet a nosit jídlo do bloků, kde byli zavřeni vojenští vězni. Nikdo z nich nebyl psychicky v pořádku. Vypadali, že jsou ve stavu naprosté netečnosti: neodpovídali na otázky, chovali se jako zvířata, rychle přecházeli z jedné části cely do druhé, a jakmile se na ně člověk podíval, okamžitě strnuli, jako by měli strach, že budou přistiženi při pohybu. Jejich život se řídil jednoduchými rozkazy, diktovanými píšťalkou: jedli vsedě ve svých celách, pak pochodovali po dvoře, dostávali rány, snášeli od stráží nejrůznější ponižování a mučení a večer spali, aby se pak ráno zase probudili a všechno začalo nanovo... Nesměli spolu komunikovat, jakákoli činnost, která vyžadovala myšlení, byla zakázána. Byli to ztracení lidé, s traumaty tak silnými, že – jak mi pak potvrdil jeden z dozorců – jakmile vyšli z vězení, nedokázali se už zařadit zpátky do společnosti. Hodně jich spáchalo sebevraždu, někdo se potuloval po ulicích, dokud nepřišla zima a nezabil ho mráz.

Po třech dnech v tomhle vězení jsem se vrátil na základnu s rozhodnutím, že už nebudu pokoušet osud, a zařadil jsem se zpět do každodenního provozu ve výcvikovém táboře.

My sabotéři jsme neměli vlastní uniformu, oblékali jsme se do civilu, do domácího oblečení: jelikož jsme měli v budoucnu plnit úkoly za frontovou linií a pohybovat se na územích pod nepřátelskou kontrolou, bylo životně důležité, aby nás nikdo nepoznal. „Nejdůležitější věc,“ říkal vždycky Zabelin, „jsou boty.“ Vysvětloval nám, že mnoho vojáků ve válce trpí bolestmi nohou, protože nosí holínky, takže nás všechny nutil nosit sportovní boty, aby se nám vždycky chodilo lehce a pohodlně.

Zabelin nás naučil nejcennější pravidla „přežití a bratrství sabotérů“, jak jim říkal. Byla to jakási příkázání, která každý z nás musel umět nazpaměť: jejich účelem bylo vytvořit pocit sounáležitosti, aby se z nás stal samostatný klan uvnitř armády. Tahle pravidla byla velmi jasná: sabotéři neposlouchají nikoho kromě svého velitele; sabotéři nemůžou být v žádném případě přeloženi k jiným armádním oddílům; v ozbrojených konfliktech nesmějí sabotéři nechávat ležet své mrtvé... Pokud skupina utrpí vážné ztráty a je izolována od zbytku oddílu, je zakázáno stáhnout se z bojové linie, jedinou možností, která přichází v úvahu, je ta nejdrastičtější: sebevražda. Každý z nás s sebou skutečně nosil osobní ruční granát, kterým měl vyhodit do vzduchu sebe i ostatní v případě, že by oddíl došla munice a byl v obklíčení nepřátel. Celkově vzato to byla velice extrémní pravidla a moc se mi nelíbila. Především jsem nerozuměl, proč musíme páchat sebevraždu, z jakého důvodu strategie sabotérů nepočítá s ústupem, jak tomu naopak bylo u všech ostatních oddílů ruské armády.

Na rozdíl od zbytku ruské armády jsme mimo jiné neměli žádný vztah k armádním zákonům. Každý ruský voják je povinen znát zpaměti, neříkám celý vojenský řád, ale minimálně jeho hlavní články. Nám se tahle kniha nikdy nedostala do rukou, stejně jako se nikdo z nás nikdy neučil správně pochodovat nebo salutovat.

Zato naše výzbroj byla lepší než u zbytku armády. Výsadbáři byli vybaveni útočnými puškami Kalašnikov, modely se sklopnou ramenní opěrkou a tlumičem hluku výstřelu, který se šrouboval na tlumič plamene. Pro tuhle pušku se používala munice se sníženou dávkou střelného prachu, aby kulka explodovala s menší silou a u střely nedošlo k překročení rychlosti zvuku, takže zbraň byla ve všech ohledech méně hlučná než pušky pěchoty.

Ve skutečné válce se, na což jsem měl už brzy přijít, tlumiče odšroubovávaly: překážely a během operace bylo těžké opatřit si správnou municí. Náboje, které se daly sehnat v přední linii, byly typická munice pro kalašnikovy, zvláštní